

Heyns, M F 1994 — Maskers vir geweld

Potchefstroom: Instituut vir Reformatoriese Studies. 30 bladsye. Prys onbekend.

Resensent: Ds A P J Beukes

Hierdie studiestuk het ten doel om aan te toon dat godsdienste vir die verskillende groepe wat om een of ander rede by geweld betrokke is, subjektief misbruik word om eie geweld te regverdig. In kort kom dit daarop neer dat die doel die middel heilig.

Ter inleiding stel die skrywer dat hy poog om die opvallende en nie so opvallende versluiering van geweld in die legitimeringsdiskoerse vanuit godsdienstige oorde in Suid-Afrika te analiseer en te beoordeel.

In die tweede hoofstuk bespreek hy die rol van religieuse sienings in die geweldspraktyk. Hy noem dat geweld verskillende oorsake het en dat geen enkele rede verklaar waarom Suid-Afrika een van die mees gewelddadige plekke op aarde is nie. Hy stel dat daar materiële sowel as ideologiese oorsake vir geweld is, en bespreek die verhouding tussen 'materiële omstandighede versus idees'.

Die kerke is volgens Heyns elkeen op hulle eie manier besig met 'n soort kontekstuele teologie. Aan die eenkant is daar die Afrikaanse kerke wat op grond van hulle tradisionele verbondenheid aan die Afrikanervolk, strukturele geweld kon regverdig om wet en orde te handhaaf. Aan die anderkant is daar die Suid-Afrikaanse kerke met tradisioneel swart verbintenisse wat weer ook gehad het vir die stryd teen sosiale onreg. Kerke wat veronderstel is om mense se lewensbeskoulike interpretasieraamwerke met religieuse idees te voed, het nie alleenlik idees, waardes en norme laat meespeel in hulle beoordeling van geweld nie. Daar is ook bepaalde wisselwerking tussen veral magsbelange en normatiewe idees. Dit bring mee dat normerende idees misbruik word om maskers op te stel waarmee geweld geregverdig word.

Hierna bespreek hy die diepere fundamentele begroning van geweld op grond van religieuse idees. Hy kom tot die slotsom dat religie inderdaad 'n potente legitimeerder of afkeurder van geweld is. Hy noem dat die Christelike godsdienste pretendeer om 'n alternatief op alle vorme van geweld te gee, maar dat hy terselfdertyd die potensiaal het tot demagogiese misbruik van allerlei magsideale.

In hoofstuk drie gee hy 'n definiering van geweld in die Suid-Afrikaanse konteks. Daar is ten minste twee duidelike onderskeie standpunte met aan die eenkant die Engelssprekende kerke met swart meerderhede wat almal die apartheidstelsel as 'n dubbele vorm van geweld beskou het, en aan die anderkant staan daar die kerke wat aan die Afrikanervolk en sy belange gebind is. Hierdie kerke het toegegee dat statutêre diskriminasie bydra tot spanning in die land, maar dat die regering op die kort termyn, gesteun moet as dit geweld gebruik om rewolusie te onderdruk. Hy gee uiteindelik Chidester (1992:x-xii) se vyf definisies van geweld sonder om pertinent vir een te kies.

In die vierde hoofstuk beskryf hy die normatiewe moment in beskrywings van geweld. In hoofstuk vyf beskryf hy die ondersteuning van die legitimering van geweld. In hierdie hoofstuk beskryf hy die teenstellende in kerke se standpunt, soos dat geweld nie geregverdig is nie en tog dat kapelane benoem is in 'n gewelddadige en onderdrukkende weermag en polisdienste. Net so is dit ook dat rewolusionêre hulle geweld religieus regverdig. Hy bespreek ook die invloed van religieuse fundamentalisme wat onregmatige outoriteit verleen vir die aanwending van geweld. Dit speel veral by ultra regse en linkse groepe 'n rol.

Boekbesprekings / Book Review

Laastens bespreek hy die Christelike tradisie en geweld en stel dat geweld, selfs die swaardmag van die staat, nooit deur 'n Christen anders as met ongemak besien kan word nie.

Die boekie bied interessante leesstof vir diegene wat in die konsep geweld geïnteresseerd is. Kritiek moet egter uitgespreek word oor die onnodige moeilike formulerings. Dit maak dat die boek moeilik lees en skakel daarmee potensiële lesers uit. Die skrywer ('n filosoof) benader natuurlik ook die saak vanuit 'n filosofiese hoek wat die kritiese leser met die gevoel laat dat die teologiese refleksie nie genoegsaam aan die orde kom nie. Dit ten spyt bly dit baie nuttige leesstof.
